

Eduskunnan työelämä- ja tasa-arvovaliokunnalle

Asia: HE 114/2022 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi ulkomaalaislain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi

SUOMEN PAKOLAISAPU RY:N LAUSUNTO TYÖELÄMÄ JA TASA-ARVOVALIOKUNNALLE

Suomen Pakolaisapu ry (Pakolaisapu) kiittää mahdollisuudesta lausua ja lausuu kunnioittavasti seuraavaa:

Pakolaisapu pitää hallituksen esitystä kokonaisuutena kannatettavana. Pidämme positiivisena muutosehdotusta matkustusasiakirjan voimassaolovaatimuksesta vain ensimmäistä oleskelulupaa haattaessa sekä työnantajakohtaisista oleskeluluvista luopumista. Erityisesti kannatamme lupaprosessien sujuvoittamista ja nopeuttamista, suullisen kuulemisen järjestämistä etäyhteyksin sekä työnantajien sertifiointia. Etäkuulemisten laajempi käyttö sujuvoittaisi oleskelulupaprosessia ja näemme sen tukevan erityisesti haavoittuvassa asemassa olevien henkilöiden, kuten perheen yhdistämis- tai kiintiöpakolaisten prosesseissa olevien, mahdollisuuksia edistää asiaansa. Koska Suomella ei ole edustustoa kaikkialla, etäkuulemisten järjestäminen sujuvoittaisi kaikkien oleskelulupaa hakevien asiointia.

Työnantajasertifiointiin näemme helpottavan ja nopeuttavan kansainvälisten osaajien rekrytointia, kun työnantajien taustat on ennakkoselvitetty osana sertifiointia. Näkemyksemme mukaan työnantajasertifiointi edistää työperäisen hyväksikäytön torjumista esimerkiksi siten, etteivät ihmisoikeusrikkomuksista kiinnijääneet toimijat voisi jatkaa toimintaansa ketjuttamalla yritystoimintaansa. Kiitettävää on myös se, että työnantajasertifiointi loisi työnantajapoolin, jota hyödyntämällä työnantajille voidaan kollektiivisesti ja systemaattisesti tiedottaa ja tuottaa tarvittaessa koulutussisältöä.

Ensimmäinen huolenaiheemme liittyy ulkomaalaisten työperäisen hyväksikäytön torjuntaan suhteessa ehdotettuun työnantajasertifikaattiin. Koska sertifikaatti on uutta sääntelyä, toimivuutta tulisi seurata tarkoin. Muutosehdotusten toteutuessa on tärkeää huolehtia siitä, että työsuojeluviranomaisilla on riittävästi resursseja valvoa ulkomaista työvoimaa palkkaavia työnantajia lupaprosessin jälkeen. Sertifiointiin ei tulisi heikentää työperäistä hyväksikäyttöä ehkäisevää valvontaa.

Toinen huolenaiheemme liittyy ehdotukseen säätää vähimmäispalkkataso erityisasiantuntijoiden kansainvälisissä rekrytoinneissa. Pidämme kannatettavana sitä, että kansainvälisiä osaajia rekrytoivia työnantajia koskisivat riittävän toimeentulon takaavan palkanmaksun velvoitteet, mutta huolemme kohdistuu siihen, miten riittävä toimeentulo määriteltäisiin. Pidämme tärkeänä korostaa sitä, että asetettava vaade riittävästä toimeentulosta olisi sidottu seuraamaan Suomen tulokehitystä eikä siis olisi euromääräinen. Lisäksi tulorajoja asetettaessa tulisi varmistaa se, että ne noudattavat voimassa olevia työehtosopimuksia ja että tulorajoissa huomioidaan myös yksilöllinen ja alueellinen harkinta. Kasvukeskusten ja rajaseutujen elinkustannukset, palkkarakenne ja työmarkkinat ovat erilaiset, mikä tulisi lakia kirjoitettaessa ottaa huomioon.

Muistutamme myös, että tarvitsemme yhteiskuntana kansainvälisiä osaajia läpäisevästi kaikille aloille, kuten hoiva-alan tehtäviin ja muihin yhteiskunnan peruspilaritoimiin erityisasiantuntijatasoisen työn ohella.

Haluaisimme myös korostaa eri oleskelulupaprosesseihin liittyvien toimeentulovaateiden kokonaisvaltaisen tarkastelun tarvetta: esimerkiksi yrittäjien voi olla hankala paperilla täyttää toimeentuloedellytykset, vaikka tosiasiallisesti varallisuutta olisi. Toisaalta haavoittuvassa asemassa olevat henkilöt (esim. perheenyhdistäjät) ovat ylivoimaisen esteen edessä, kun eivät kokoaikatyöstä saamansa palkan turvin kykene tuomaan perhettään Suomeen.

Kolmas huolenaiheemme koskee kansainvälisten osajien oleskelulupaprosesseja. Hyvin usein kansainvälisen osajan mukana Suomeen saapuisi myös perhe, erityisesti pidempikestoisten työsuhteiden kyseessä ollessa. Kuitenkin tällä hetkellä kansainvälisen osajan ja hänen perheensä oleskeluluvat käsitellään eritahtisesti, omina prosesseinaan. Prosessien eritahtisuus ja lopputuloksen ennalta-arvaamattomuus voi johtaa siihen, ettei kansainvälinen osaja ota hänelle tarjottua paikkaa vastaan tai ylipäättään harkitse Suomea työsijoittumisen vaihtoehtona, kun tietoa perheen luvista joutuu odottamaan kuukausia eikä lopputuloksesta ole varmuutta. Tämän lisäksi perheen oleskelulupa on riippuvainen toimeentuloedellytyksen täyttymisestä. Tämä asettaa työperäiset maahanmuuttajat tilanteeseen, jossa vain korkeammalla tulotasolla on mahdollisuus asettua Suomeen perheen kanssa. Nykyisellään kohtuuttoman korkea toimeentuloedellytys perheen oleskelun perusteena erittelee sekä Suomessa jo olevat perheenyhdistäjät että työperäiset erilaisten alojen maahanmuuttajat eriarvoisesti ja tulotasoperusteisesti. Haluamme korostaa, että oleskelupien kokonaisvaltaisemmassa tarkastelussa tulisi huomioiduksi se, että kansainvälisiä osajia, joita maamme tarvitsee, ovat usein keskusteluissa korostuvien erityisasiantuntijoiden ohella myös ns. yhteiskunnan peruspilarityön tekijät kuten teollisuuden työntekijät tai hoiva-alan ammattilaiset.

Suosittellemme oleskelulupaprosesseissamme navigoinnin helpottamista ja kokonaisvaltaisempaa käsittelyä kattamaan koko perheyksikön yksilön sijaan. Suositamme ulkomaalaislain Suomen työvoimatarpeita tukevaa kokonaistarkastelua sekä erityisosaamisen että yhteiskunnan peruspilaritoimintojen parhaan mahdollisen mahdollistamisen tulokulmasta.

Kunnioittavasti

Annu Lehtinen
toiminnanjohtaja, Suomen Pakolaisapu ry

Lisätiedot:

Anne Laitinen-Saunio
työ- ja elinkeinoyksikön päällikkö, Suomen Pakolaisapu ry

Suomen Pakolaisapu

Suomen Pakolaisapu on Suomen suurin pakolais- ja siirtolaiskysymyksiin erikoistunut asiantuntijajärjestö. Autamme vuosittain tuhansia ihmisiä toipumaan konflikteista ja kotoutumaan uusiin yhteiskuntiin. Lähes 60 vuoden ajan työmme on näkynyt Suomen lisäksi Afrikassa, Lähi-idässä, Aasiassa ja Euroopassa.